

Hornická trasa – cca 50 km, 724 výškových metrů

Nepomuk

První písemná zmínka o obci pochází z roku 1727. Byla založena šumavskými Němci, kteří se zde usadili jako noví osadníci po třicetileté válce. Od arcibiskupa získali privilegia: byli zbaveni roboty a vojenské povinnosti. Dodnes se Nepomuku říká "v Němcích". Zaměstnáním původních obyvatel byla především práce se dřevem - štípané šindele, nábytek, hračky, dřeváky, díže, kosišťata a skromné zemědělství provozované na kamenité a jílovité půdě. Na dlouhá desetiletí se zde ujalo cvočkařství, které často provozovala celá rodina. Ve cvočkařských dílnách - "veřtatech" - vznikaly z rozžhavených železných tyčí hřeby, skoby, cvoky, panty a kramle. Toto tradiční řemeslo se na Rožmitálsku udrželo až do druhé sv. války. V Nepomuku působili také lidoví řezbáři, někteří byli také tvůrci proslulé Svatohorské madony. Více než pět století se v okolních lesích provozovalo uhlířství. Ještě na přelomu 19. a 20. století pálili uhlíř v milířích dřevěné uhlí, to sloužilo jako palivo v hutích, sklárnách, hamrech a i v malých kovárnách.

Vesnice Nepomuk prošla za uplynulé dvě stovky let mnoha proměnami. Původními staveními jejich zakladatelů byly dřevěné sruby se střechami zatíženými kameny. Během 19. stol. si nepomučtí postavili modernější roubené chalupy stále ještě v šumavském stylu. Sto let stála ve spodní části obce roubená škola se zvonící na střeše, kde se až do roku 1870 vyučovalo německy. Od počátku 20. stol. se stavěly domy z batin - nepálených cihel z jílu a řezané slámy. V 50. letech byly postaveny finské domky, které vhodně doplnily nepomuckou architekturu. V severozápadním cípu obce bylo později postaveno sídliště z jednopatrových typových domů, které dalo lidem moderní a pohodlné bydlení.

Významnými stavebními památkami jsou dnes tři roubené nepomucké hájovny postavené ve 30. letech 20. století. Sloh roubených staveb, jejich barevnost a celková zachovalost jsou předmětem obdivu obyvatel vesnice i turistů.

Od r. 1997 je Nepomuk součástí přírodního parku Třemšín. Na okraji střední části obce láká kolemjdoucí pěkně zastřešená studánka, ze které nepomučtí občané i lidé ze širokého okolí čerpají kvalitní pramenitou vodu.

Vodní nádrž Láz

Nádrž byla budována v letech 1818 až 1820 především jako nutná zásobárna vody, potřebná pro příbramské doly a hutě. Původně nesla název rakouského arcivévody Františka Karla, syna rakouského císaře Františka I., který si stavbu nádrže přijel osobně prohlédnout.

Po dokončení měla hráz výšku 15 m a v tehdejší době patřila k nejdůležitějším stavbám v Rakousku-Uhersku. Přibližně po 35 letech provozu však Lázska nádrž čelila poruše výpusti a struktury hráze. Před provalením ji zachránila velká rekonstrukce r. 1857, kdy došlo k zesílení hráze včetně jejího rozšíření a také umístění výpusti do nově vyražené štoly. Nádrž Láz byla také propojena s o něco výše položenou Pílskou nádrží korytem, které od Lázu dále pokračovalo velkým obloukem až na Březové Hory (městská část Příbrami). Tento zděný povrchový kanál, zvaný Struhy dlouhý 17,5 km je u nás zcela ojedinělou technickou památkou a sloužil právě pro zásobování příbramských dolů a hutí.

Konečné úpravy její podoby v novodobé historii proběhly v letech 1991-1993. Od té doby platí tyto číselné hodnoty: současná šířka hráze je v koruně 5 m (jako u Pílské nádrže), její délka je 245 m, výšková kóta koruny hráze je 643 m a samotná výška hráze je 15,7 m. Nádrž zadržuje 829 000 m³ vody (cca polovinu objemu sousední Pílské nádrže). Plocha zcela zalesněného povodí je 8,8 km², zatopená plocha je 15,50 ha plochy. Přítok Lázske nádrže tvoří prameny říčky Litavky.

Nádrž Láz je zásobárnou pitné vody, stejně jako Pílská nádrž. Je zde zakázáno koupání a vůbec vstup do okolí nádrže (tzv. hygienické pásmo ochrany).

Vodní nádrž Pílská

Pílská nádrž, původně pojmenována po arcivévodkyni Sofii, manželce arcivévody Františka Karla Sofiin rybník, byla postavena v roce 1853 pro napájení důlních a hutních provozů v okolí Příbrami.

Voda byla především používána pro pohon čerpadel, která odčerpávala vodu z hlubinných dolů. Mohutná hráz byla budována na geologicky velmi nestabilním podloží. Pod povrchem se nacházely tektonicky porušené (propustné) horniny, v nichž se střídaly vyvřeliny a usazeniny z období kambria. Aby stavitelé toto nestabilní podloží utišili, vybudovali pod tělesem hráze podzemní přepážku z jílovotopisčitého materiálu, hlubokou 8 až 24 metrů! Hráz měla výšku až dvacet metrů a délku kolem 380 metrů, bohužel již během kolaudace v roce 1853 byl zjištěn neobvykle velký pokles potrubí spodní výpusti vlivem tíhy hráze.

Během napouštění nádrže se objevovaly znepokojující průsaky a následujícího roku se hráz po vydatných deštích dokonce protrhla. Ačkoliv bylo obyvatelstvo varováno, o život přišli v Bohutíně dva lidé. Pro nové uložení spodních výpustí byla vyrazena štola v pravém boku údolí a celá hráz byla na vzdušné straně zesílena. Oprava byla dokončena v roce 1861, ale po napouštění se opět objevily průsaky. V roce 1865 bylo rozhodnuto o trvalém snížení hladiny o 5 metrů, čímž se snížil maximální objem vody na únosnou mez. Drobné opravy a rekonstrukce pak proběhly ještě několikrát, naposledy roku 2007.

Z nádrže se dnes zásobuje Příbram pitnou vodou, takže zde platí zákazy hygienického pásma ochrany.

Orlov - místní část města Příbram

První písemná zmínka o vesnici pochází z roku 1379. V Orlově je malá rozhledna, restaurace a je zde výchozí bod na vrchol Třemošné (parkoviště).

Pivovar Podlesí (plánuje se oběd)

Čepuje se (na čepu nemusí být vždy celá nabídka) – Brdonoš 10° (výčepní, nefiltrované), Sommer ALE 10° (výčepní, nefiltrované, lehké pivo), Podleský ležák 12° (prémiový ležák), Podleský Hulvát 13° (světlý speciál, nefiltrovaný), Red ALE 13° (single hop), Mikeš 13° (tmavé), Podleský Apač 14° (polotmavé, nefiltrované), Bernard 0° (nealkoholický). V Pivotéce lze navíc zakoupit i pšeničné pivo Uncle Wheat 12°.

Kolem Březových Hor

Březové Hory byly dříve samostatné městečko. Dnes část Příbrami. Zdejší vesnice a Březové hory jsou spojené s hornictvím, horníky a jejich tradicemi. Pochází odtud J. Drda a také námět k pohádce Dařbuján a Pandrholá. Patronkou Březových Hor je sv. Barbora.

Hornické muzeum Příbram (nám. Hynka Kličky 293, 261 01 Příbram VI - Březové Hory)

Patří k nejstarším muzeím v České republice. Svoji odbornou činností navazuje na práci někdejšího Krajinického muzea v Příbrami, které bylo založeno díky osobní iniciativě vlastivědného badatele, řídicího učitele Ladislava Malého dne 12. 12. 1886. Vedle městských památek shromažďovalo od prvopočátku nejvíce sbírkových předmětů z oblasti příbramského hornictví a hutnictví, dominantních stimulů dynamického rozvoje regionu, s tradicí sahající až do pravěku.

Hornický skanzen Březové Hory (nám. Hynka Kličky 293, 261 01 Příbram VI - Březové Hory)

Expozice umístěné v historických provozních a správních objektech přibližují bohatou montánní minulost spjatou s těžbou stříbra, uranu a dalších rud. Muzeum umožňuje jízdu hornickým vláčkem po povrchu i podzemím, prohlídky několika kilometrů štol, fárání výtahem, jízdu po skluzavce k obřím vodnímu kolu, seznámení s unikátními parními těžními stroji a rozsáhlou mineralogickou sbírkou či havířským folklorem. Prohlídky 9 – 18 hodin, pondělí zavřeno.

Památník Antonína Dvořáka – Vysoká u Příbrami

Novorenesanční zámeček ve Vysoké u Příbrami, rozsáhlý park, Rusalčino jezírko, vila Rusalka i nádherná okolní krajina jsou místa inspirace hudebního skladatele Antonína Dvořáka (1841 - 1904) po dobu více než dvaceti let jeho tvůrčího života.

Dvořákův švagr hrabě JUDr. Václav Kounic, majitel vysockého panství, nechal v roce 1878 postavit u lesa malý zámek (arch. Čeněk Gregor) s rozsáhlým parkem a jezírky, dnešní Památník Antonína Dvořáka. Skladatel sem často jezdil jako host Kounicových a pobýval ve správcovském dvorci na kraji obory. Roku 1884, po velkém úspěchu v Anglii, koupil od svého švagra pozemek se špýcharem, který v krátké době proměnil v útulný venkovský domov (vila Rusalka). Tam s nadšením sádal, zahradničil, choval holuby a komponoval.

Zámecký areál je veřejnosti otevřen celoročně. V roce 2009 získal soubor lokalit ve Vysoké u Příbrami, spojených s Dvořákovým pobytem a jeho světově oceňovanou tvorbou, titul Evropské dědictví (European Heritage Label).

Vysoká u Příbrami

První, bohužel jen nepřímá zmínka o existenci Vysoké se datuje dnem 18. listopadu 1367, a to ve sporu o obsazení fary ve TřebSKU mimo jinými i Smilem z Vysokého. Název lokality zněl tady původně Vysoký, nikoliv Vysoká jako dnes. V průběhu staletí se uvádí "tvrz Vysoká jako stavení obytné s podzemními sklepy, kaplí, hospodářskými budovami, zahradami, chmelnicí, pivovarem s celým zařízením a ovčínem". S plynutím času se podle dobových záznamů neustále měnili neúspěšní i úspěšní vlastníci na místním statku čp. 1. Malebná vesnička Vysoká nebyla nikdy lokalitou, k níž by se upíraly oči světa. Zasažena uprostřed polí a lesů žila si životem drobných havířů, chalupníků a podělkářů a řešila denní starosti běžným způsobem své doby. Změnu přivodil až pozdější Dvořákův pobyt na Vysoké.

V obci se narodil dramatik a spisovatel J. J. Stankovský, hostoval zde básník J. V. Sládek a občan Vysoké generál J. Kholí padl dne 22. 9. 1944 v bojích o Duklu. V místech, kde žili, jsou umístěny pamětní desky. Spisovatel a historik Jindřich V. Bezděka napsal v Almanachu v roce 1979 o Vysoké: „*Někdy starobylé panské sídlo jihozápadně od Příbrami, pamětnice bratrovraždy rozvaděných sourozenců a zase idylické pohody mistra tónů Antonína Dvořáka s jeho holuby; vesnice vysunutá do příjemné polohy na okraji lesů, od kterých je daleký výhled do starého Božešna – to je Dvořákova Vysoká...*“

Strýčkovy

Jde o část města Rožmitál pod Třemšínem. Částí města protéká Strýčkovský potok. První písemná zmínka o vesnici pochází z roku 1367.

Podhlubocký mlýn, Nesvačily

Historický mlýn s vodním kolem.

Rožmitál pod Třemšínem

Osídlení Rožmitálska je archeologicky prokázáno již z pohanské doby. Osídlení patrně postupovalo podél říčky Vlčavy, tehdy jmenované Božšes. Na pahorku Chocholíku u Přovic zanechali Slované šest mohyl, kde uložili své zemřelé.

Památky

- **farní kostel Povýšení sv. Kříže** ve Starém Rožmitále je nejstarší památkou města Rožmitála pod Třemšínem, dominantou Starého Rožmitála a spolu s bránou, farou a kaplankou také chráněnou kulturní památkou. Gotické portály, objevené při opravách kostela v 70. letech 20. stol., jsou odborníky datovány do let 1230 - 1240. Kostel byl tedy pravděpodobně postaven v první čtvrtině 13. století. O dřívější podobě tehdy gotického kostela víme jen velmi málo. Byl postaven ve tvaru kříže, měl samostatnou zvonici, boční gotický vchod, obehnán byl hradbami s dvěma branami. Uzavřený areál dotvářel rozrůstající se hřbitov, později vznikla fara a kostnice (dnes kaplanka). Již od pradávna byl kostel zasvěcen Povýšení sv. Kříže. Ke kostelu se kdysi přimykala starý hřbitov, jenž sloužil jako hřbitov farní do roku 1854. Tehdy byl pro nedostatek místa zrušen. Zřízen byl nový hřbitov, tentokrát dál od kostela. Starý hřbitov dnes připomínají jen závěsné desky a pomník faráře Šolleho. V kostele byl farářem také budoucí kardinál Miloslav Vlk.
- **na starorožmitálském hřbitově jsou pohřbeni:**
 - o **Jakub Jan Ryba (1765 - 1815)**, hudební skladatel, kantor, národní buditel a autor slavné České mše vánoční "Hej, mistře..." z roku 1796. Ostatky skladatele sem byly v roce 1855 přeneseny z bývalého morového hřbitova (u Nového rybníka), kde byl pochován jako sebevrah. Hrob je po pravé straně, když se vejde na hřbitov u hřbitovní zdi.
 - o **Ferdinand Brož (1802 - 1881)**, učitel, po Rybovi největší osobnost rožmitálského školství, autor nejstaršího Rybova životopisu, iniciátor stavby budovy obecné rožmitálské školy na náměstí, držitel záslužného stříbrného kříže s korunou.
 - o **Karel Daniel Gangloff (1809 - 1879)**, lesmistr v arcibiskupských službách a vynálezce přístrojů pro lesní geodézii a strojů pro zpracování dřeva.

- Inq. František Hofmeister (1875 - 1950), bratr spisovatele Rudolfa Richarda Hofmeistera, zakladatel skautingu na Rožmitálsku (1911), městský tajemník a první rožmitálský meteorolog.
- **filiální kostel sv. Jana Nepomuckého** - původně barokní kaple sv. Jana Nepomuckého byla přestavěna v letech 1904-5 architektem Josefem Fantou v neobarokním slohu. V ochozu na kůru tohoto filiálního kostela se dochovala litinová deska s jedním z Rybových hesel: "Abys byl lepším, pozoruj denně tvé činy a zkoumej je" z roku 1852. Varhany pocházejí z roku 1905.
- **na městském hřbitově jsou pohřbeni:**
 - Rudolf Richard Hofmeister (1868 - 1934), rožmitálský rodák, spisovatel, autor rozsáhlého díla o pravěku, ale též knih regionálně zaměřených.
 - Karel Josef Beneš (1896 - 1969), spisovatel, autor knih: Uloupený život, Červená pečeť, Kouzelný dům, a Ervína Brokešová (1900 -1987), manželka K. J. Beneše, slavná houslová virtuózka, žákyně Otokara Šefčíka.
 - MUDr. Adolf Růžička (1851 - 1941), první rožmitálský fotoamatér. Část jeho rozsáhlého fotografického díla lze zhlédnout v rožmitálském muzeu.
- **zámek** - původně blatný hrad nechal po polovině 13. století postavit Oldřich z rodu Buziců. Podle pověsti byl hrad obklopen šípkovými keři a to dalo zřejmě podnět ke vzniku názvu Rosenthal, který by později počestěn na Rožmitál. V 16. století byl hrad prodán Gryspekům z Gryspachu a přestavěn na renesanční zámek. Od roku 1623 sloužil jako letní sídlo pražského arcibiskupa. Ve 20. století zde byly byty a kanceláře Státních lesů. V současné době je zámek pro veřejnost uzavřen.
- **radnice** - vznikla na místě původního měšťanského domu. Její dnešní jádro pochází z roku 1837. Na radniční věž byly tehdy přeneseny hodiny ze staré, zrušené brány, která se dříve nacházela dole pod náměstím v Palackého ulici.
- **rozhledna** - původní trafostanice byla v roce 2010 spolu s bývalým továrním areálem zrekonstruována na vyhlídkovou věž. Z věže se vám nabídne nádherný pohled na rybník Kuchyňka a jeho nejbližší okolí.
- **muzea:**
 - Cvokařské muzeum (výroby cvoků) bylo vybudováno nadšením chalupáře, který si před čtyřiceti lety ze stavení, v jehož části je dnes muzeum umístěno, vzal za manželku Jiřinu Kulovanou, jejíž předci se věnovali cvokařskému řemeslu. Muzeum, do kterého je vstup volný a nutný, je kromě zimních měsíců otevřeno denně od slušné hodiny ranní do soumraku...
 - Muzeum hasičstva - provoz muzea se stálou expozicí mapující historii hasičstva. K dispozici je sbírka ručně malovaných erbů Podtřemšínské župy číslo 61. Nachází se zde dobové plakáty, dobové uniformy a další exponáty.
 - Podbrdské muzeum – nachází se ve zrekonstruovaném továrním areálu a nabízí prohlídku několika expozic. Například expozici historických automobilů AERO nebo expozici pánů z Rožmitálu.

Voltuš – mimo plánovanou trasu

Nad obcí, pod kopcem Štěrbina, je postaven pomník na místě, kde 8. 4. 1815 spáchal J. J. Ryba sebevraždu (podřezal si břitvou krční tepny). V roce 1854 zde lesní dělníci postavili kamenný křížek, v roce 1933 byl doplněn kamennou mohylou, která zde stojí dosud. Vedle mohyly se nachází i pomník k 50. výročí vzniku Československa